

Participatievisie Ameland

Februari 2023

Inhoudsopgave

1. Aanleiding van de visie	2
2. Doel van de visie.....	3
3. Soorten participatie	4
Burgerparticipatie	4
Overheidsparticipatie	4
Inspraakprocedure.....	4
4. Participatie op Ameland	5
Principes gemeente Ameland.....	5
Uitgangspunten voor de werkwijze	5
5. Inrichting participatie	7
Burgerparticipatie	7
Overheidsparticipatie	7
6. Evalueren en leren.....	8
Participatievisie.....	8
Participatieprocessen	8
Toolkit participatie.....	8

1. Aanleiding van de visie

Voor het werken aan een mooi eiland hebben we elkaar nodig als inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheid. Deze visie is tot stand gekomen om te laten zien dat we als gemeente veel belang hechten aan participatie. Met verschillende mensen in de organisatie is het gesprek aangegaan om te praten over waarom participatie belangrijk is en hoe dit beter kan.

Participatie is meedoen, meedenken. Het is de mogelijkheid voor belanghebbenden om deel te nemen aan het gemeentelijk besluitvormingsproces. Inbreng zorgt er onder meer voor dat beleid of projecten beter op de praktijk aansluiten en vergroot het vertrouwen in elkaar.

Participatie is niet nieuw binnen de gemeente Ameland, maar krijgt binnen de samenleving en de gemeente wel een steeds belangrijkere rol. Dit komt onder andere naar voren in de raadsagenda (punt 7.1) en het coalitieakkoord 2022-2026.

“Alles wat we als gemeente doen, doen we voor de samenleving. Bij onderwerpen die zich daarvoor lenen of daarom vragen, zoeken we met de samenleving naar invullingen en oplossing”.

Naast de maatschappelijke veranderingen zien we ook vanuit de landelijke politiek steeds meer aandacht voor participatie. Zo werkt het kabinet aan nieuwe landelijke wetgeving, waarbij aan gemeenten wordt gevraagd om participatie goed te regelen. De belangrijkste nieuwe wetten zijn:

- Wet Versterking participatie op decentraal niveau
- De Omgevingswet

We zijn al best een eind op weg met participatie op Ameland. Maar waar de participatie nu vaak nog ad hoc en zonder duidelijke richting gebeurt, willen we met de participatievisie richting geven aan hoe we participatie op Ameland organiseren.

“Door samen te werken kom je verder, alleen kom je er niet. Helemaal op Ameland, we moeten het met elkaar doen. We willen allemaal een optimaal resultaat voor onze samenleving”.

2. Doel van de visie

Deze participatievisie beschrijft de manier waarop we als gemeente willen samenwerken met inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Ook komt naar voren wat wij verwachten van deze inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven als het gaat over participatie. Zo geven we participatie een structurele plaats in projecten en beleid.

Daarnaast geven we met deze participatievisie richting en handvatten voor participatieprocessen. Deze richting en handvatten zijn voor alle Amelanders inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en natuurlijk voor de gemeente zelf. Participatieprocessen worden hierdoor transparanter en op een uniforme manier uitgevoerd. Uniform betekent niet dat we altijd alles hetzelfde doen want participatie is maatwerk. Uniform gaat over het proces van participeren waardoor we de verwachtingen over en weer beter kunnen managen. Daarbij is het belangrijk om duidelijke afspraken te maken over de rollen en over de ruimte die er is: wat staat vast en waar kan nog iets van gevonden worden.

Een gestructureerd participatieproces ziet er op toe, dat naast een goed verwachtingsmanagement, de gemeente en samenleving in direct contact blijven met elkaar. Geluiden vanuit de samenleving worden gemakkelijker en beter opgepakt en een gestructureerd proces vergroot de betrokkenheid en het wederzijdse vertrouwen. Bovendien kennen inwoners hun eigen leefomgeving vaak het beste. Hun inbreng en lokale kennis vergroten de kwaliteit van projecten en/of beleid. Tot slot leidt een goed uitgevoerd participatieproces tot een betere besluitvorming.

3. Soorten participatie

Participatie is het in een vroegtijdig stadium betrekken van belanghebbenden bij het proces van besluitvorming over een project, activiteit of beleid.

We onderscheiden, naast formele inspraak, twee soorten participatie:

Burgerparticipatie

Inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers worden actief betrokken bij een initiatief van de overheid.

Burgerparticipatie is een manier van beleidsvoering waarbij burgers, individueel of georganiseerd en direct of indirect de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid. Het gaat om meepraten, meedenken en meebeslissen in het publieke domein.

Overheidsparticipatie

De overheid doet actief mee met initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Bij overheidsparticipatie is sprake van een omgekeerde samenwerking: de overheid participeert in bestaande initiatieven van burgers, geeft deze (waar mogelijk en gewenst) de ruimte en verbindt deze met elkaar. De overheid ondersteunt, denkt mee, faciliteert met kennis, advies, locaties en/of geld.

Naast deze twee vormen van participatie onderscheiden we ook nog de formele (wettelijke) inspraakprocedure.

Inspraakprocedure

De wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de besluitvorming over (de uitvoering van) gemeentelijk beleid worden betrokken.

Inspraak is de beperkte en formele variant van participatie. In de nieuwe verordening van de gemeente Ameland is vastgelegd dat er naast formele wettelijke inspraak (zoals bij vergunningverlening of omgevingsplannen) ook inspraak kan zijn over beleidsvisies en -plannen voordat er definitieve besluiten over worden genomen. Dit is dan in plaats van, of volgend op een proces van burgerparticipatie.

Als er al een uitgebreid participatietraject aan de besluitvorming vooraf is gegaan, kan ervoor worden gekozen om geen formele inspraak door middel van het indienen van 'zienswijzen' meer te organiseren in die gevallen waarin dat niet wettelijk is voorgeschreven.

In de loop van 2023 wordt de huidige inspraakverordening vervangen door een "Inspraak en participatieverordening" (conform de Wet Versterking Participatie op Decentraal Niveau).

4. Participatie op Ameland

Goede participatie is maatwerk, dus ieder participatieproces kan anders worden aangepakt. De afspraken over het proces en de aanpak moeten voor iedereen duidelijk en goed uit te leggen zijn. In deze visie zijn hiervoor principes en uitgangspunten voor de werkwijze vastgelegd.

Principes gemeente Ameland

- We betrekken de omgeving, waar mogelijk, tijdig bij het vormen van plannen;
- Bij plannen van de gemeente en van initiatiefnemers moet het voor iedereen vanaf het begin af duidelijk zijn of, wanneer, waarover en hoe men kan meedenken, meepraten of meedoen (verwachtingsmanagement);
- We vertellen ons verhaal in begrijpelijke taal;
- We zorgen ervoor dat informatie bij een participatietraject beschikbaar en toegankelijk is;
- We zorgen ervoor dat onze omgeving zich gehoord voelt en meedoet. Dit doen we door actief te luisteren;
- We kennen onze omgeving, we durven te kiezen en staan achter een besluit;
- We gaan voor het beste resultaat. We respecteren elkaar, tonen lef, durven fouten te maken en leren van deze fouten;
- We koppelen terug wat de resultaten van participatie zijn. De omgeving wil zien wat haar inbreng oplevert;
- Het betrokken bestuursorgaan is de finale besluitvormer, tenzij in de participatieaanpak anders is besloten (dit is van toepassing bij meebeslissen en/of overheidsparticipatie).

Uitgangspunten voor de werkwijze

- **Participatie moet passend zijn voor het initiatief**
De verbouwing van een woning vraagt om een andere invulling van participatie dan de reconstructie van een dorp. Participatie is dus altijd maatwerk en moet passen bij het initiatief.
- **De impact van het initiatief stelt eisen aan de participatie**
De maatschappelijke impact oftewel het effect van het initiatief op de leefomgeving bepaalt in belangrijke mate de participatieaanpak. Het is dus van belang vooraf de impact die het initiatief heeft op de omgeving in te schatten.
- **We werken met verschillende niveaus en routes van participatie**
Op basis van de impact worden de initiatieven ingedeeld in niveaus waaraan een participatieroute verbonden wordt.
Bij iedere route biedt de gemeente Ameland een uitwerking van de participatieopgave, een route die doorlopen moet worden, instructies, instrumenten en voorbeelden. Dit alles biedt duidelijkheid en structuur voor de interne en externe initiatiefnemer.
Om duidelijkheid en structuur te bieden aan de gemeentelijke organisatie wordt bij iedere route vastgelegd wat de rol van de gemeente, inclusief bestuur en gemeenteraad, is. Ook wordt beschreven wat voor de verschillende routes de gewenste terugkoppeling/rapportage is en hoe de participatie beoordeeld kan worden.

- **Participatieladder**

De participatieladder van Igno Pröpper helpt om de verschillende rollen van de overheid en burgers te onderscheiden.

Op de onderste treden van de ladder heeft de participant niet of nauwelijks een rol. Naarmate de invloed van de participant groter wordt en die dus hoger op de ladder komt, verandert ook de bestuursstijl. Bijvoorbeeld bij inspraakavonden zijn burgers nog wel eens teleurgesteld, omdat ze de ruimte waarbinnen ze nog invloed hebben als te beperkt ervaren. Er is dan eerder sprake van eindspraak dan van beginspraak.

Veel meer ruimte krijgt de participant in de rol van medebeslisser. Dan geeft de bestuurder de kaders en laat de invulling aan de participant over. Op de hoogste trede neemt de participant (burger, ondernemer, belangengroep enzovoort) het initiatief. De bestuursstijl houdt dan veel meer een faciliterende rol in.

Figuur 1: Participatieladder Igno Pröpper

De trede van de ladder wordt bepaald op basis van antwoorden op vragen als waarom gaan we in gesprek, waarover willen we in gesprek, met wie gaan we in gesprek, hoe gaan we in gesprek en de ruimte van inbreng voor participatie. Zo wordt de rol van de participant en van het bestuur (of: van de inwoner en de bestuurder) bepaald.

De uitwerking van de uitgangspunten en werkwijzen wordt verder vormgegeven in de Toolkit Participatie. Deze wordt in 2023 opgeleverd.

5. Inrichting participatie

In dit hoofdstuk komt naar voren hoe de gemeente bij de verschillende vormen van participatie richting aan het proces geeft.

Burgerparticipatie

- Het is belangrijk om van te voren na te denken over participatie;
- Bij elk voorstel van besluitvorming kijken we of participatie gewenst is;
- Bij de beslissing om te participeren, is het van belang een klein participatieplan in de startnotitie aan te leveren.
- We maken vooraf bekend op welke wijze er met uitkomsten van het participatieproces zal worden omgegaan.
- Aan het eind van het participatietraject geven we de belangrijkste uitkomsten weer om zo uiteindelijk aan de participanten te laten zien hoe hun inbreng is benut bij de uitwerking van het beleidsplan/uitvoeringsplan.

Overheidsparticipatie

- We gaan als gemeente sensitief om met initiatieven vanuit de samenleving;
- Per idee kijken we als gemeente wat we ermee willen en hoe we een initiatief aanpakken;
- De gemeente staat open voor initiatieven mits deze passen binnen de kaders. Belangrijke kaders hierbij: de wet, het beleid, beschikbare tijd en financiën;
- Op basis van maatschappelijke of individuele bijdrage wordt gekeken of initiatief in aanmerking komt voor overheidsparticipatie.
- Wanneer het bestuursorgaan besluit om overheidsparticipatie toe te passen, kijken we hoe we als gemeente kunnen helpen of het initiatief kunnen overnemen;
- Een initiatiefnemer is welkom bij de gemeente, op korte termijn vertellen we wat degene van ons kan verwachten. Handvaten voor de initiatiefnemer komen terug in de Toolkit Participatie.

6. Evalueren en leren

Met deze visie zijn we er nog niet, de visie is geen blauwdruk van hoe het moet. De participatie moet verder vorm krijgen door de ontwikkeling van een Toolkit, door te blijven participeren, ervan te leren, te evalueren en te reflecteren. Zowel vanuit de trajecten uit het verleden maar zeker ook van participatieprocessen in de toekomst. Zo blijven we stappen zetten om deze visie en daarmee de participatie op Ameland te verfijnen en te verbeteren.

Participatievisie

De participatievisie wordt vierjaarlijks geëvalueerd en indien nodig opnieuw vastgesteld, de eerste keer doen we dit in 2025.

Participatieprocessen

De evaluatie van participatieprocessen krijgt nadere invulling in de Toolkit. Het is belangrijk om van participatieprocessen te leren en betrokkenen te vragen wat goed was aan de aanpak en wat beter kan. Door middel van 'best practices' leren en delen inwoners en medewerkers wat in vergelijkbare trajecten goed werkt en wat niet.

Toolkit participatie

De Toolkit participatie bevat onze meest voorkomende werkwijzen en onze goede voorbeelden. De suggesties en verbeteringen uit elk participatieproces worden gebruikt om de Toolkit actueel en bruikbaar te houden voor onze medewerkers. De Toolkit is ook beschikbaar voor inwoners, instellingen en ondernemers zodat men weet wat men van ons kan verwachten.